

LEENA MALKKI

Suomessakin on ollut terrorismia

Turun puukotuksia elokuussa 2017 on yleisesti pidetty Suomen ensimmäisenä terrori-iskuna. Ensimmäinen ääri-islamistinen väkivallanteko Suomessa on myös ensimmäinen isku, jota tutkitaan terroristisessa tarkoituksessa tehtynä rikoksena.

Vaikka Suomi onkin ollut poliittisen väkivallan tilastojen peränpitäjiä vuosikymmenten ajan, aivan näin yksiselitteinen ei terrorismin historia maassamme ole. Oikeudellisessa mielessä terrorismia on voinut olla Suomessa vasta vuodesta 2003, ja terroritekoja tehdään muistakin kuin ääri-islamistisista lähtökohdista. Esimerkiksi Bobrikovin murhaa ja lapuanliikkeen toimintaa voisi monien mukaan luonnehtia terrorismiksi, mutta keskusteltavaa riittää lähihistoriassakin.

Viimeisen reilun kahdenkymmenen vuoden aikana on tapahtunut useita tekoja, joita on joko yleisesti luonnehdittu tai tekijä itse kutsunut terrorismiksi ja joita on listattu akateemisiin terrorismitietokantoihin. Koti-

maiselle nykykeskustelulle tuntuu olevan ominaista lyhyt historiallinen muisti ja haluttomuus havaita Suomessa terrorismia.

Yksi osoitus lyhyestä muistista on se, että terrorismin on itse asiassa julistettu rantautuneen Suomeen jo 1990-luvulla. Historiallisen muistin virkistämisen voi aloittaa seikkailemalla vaikkapa *Helsingin Sanomien* Aikakoneella kesäkuun 1995 alkuun. Kuukauden ensimmäisen lehden pääkirjoituksessa otsikolla ”Tuomittavaa turkisterroria” paheksutaan voimakkaasti edeltäneinä päivinä Pohjanmaan turkistarhoille tehtyjä iskuja, joissa oli päästetty satoja kettuja pois häkeistään. Sisäisivuilla turkistarhaajien kerrotaan vaativan hallitusta ryhtymään tehot toimiin, jotta terroriteot saadaan loppumaan.

Toukokuun lopussa tapahtuneita ensimmäisiä turkistarhauskujia seuranneina viikkoina teoista todellakin keskusteltiin yleisesti terrorismina. Terrorismista puhumiselle vaikutti antavan uskottavuutta se, että teoissa nähtiin merkkejä kansainvälisestä inspiraatiosta ja kenties jopa ulkomaisista tekijöistä. Termin käyttö kuitenkin väheni iskujen henkilöidytyä kahteen nuoreen naiseen, joista alettiinkin pian puhua väheksyvästi ”kettutyttöinä”. Täysin terrorismi-sana ei kuitenkaan hävinnyt käytöstä, vaan se esiintyy ajoittain eduskuntakeskusteluissakin vielä 2000-luvun puolella.

Eläinaktivistien toiminta on ainoa tapahtumasarja, jonka yhteydessä sanaa ”terrorismi” on laajasti käytetty kotimaisten ryhmittymien teoista. Se ei kuitenkaan ole ainoa kerta, jolloin termiä olisi voitu soveltaa.

Lähihistoriasta muistetaan muun muassa useita kuolonuhreja vaatinut isku, jota tekijä itse kutsui poliittiseksi terrorismiksi. Jokelan koulusurmaajan mukaan hänen tekonsa olisi tullut nähdä poliittisena terrorismina eikä vain kouluampumisena, koska teon syyt olivat paljon syvemmät. Hän jätti jälkeensä manifestin, jossa hän avasi maailmankatsomustaan ja kehotti muita liittymään taisteluun.

Jokelan koulusurma yhdistettiin suomalaisessa julkisessa keskustelussa nopeasti (ja aivan oikein) Yhdysvalloissa tapahtuneisiin koulusurmiin. Jokelan surmat tehneen miehen tiedetään ihailleen erityisesti Columbinen koulusurman toteuttanutta kaksikkoo. Jokelan tapausta ei ole Suomessa pidetty poliittisesti motivoituneena terroritekona vaan etupäässä nuoren miehen henkilökohtaisten ongelmien traagisena seurauksena.

Ero terrorismiin ei ole kuitenkaan niin ilmeinen kuin usein esitetään. Monien niin sanottujen yksinäisten

usien taustoissa on paljon yhteneväisyyksiä koulusurmaajien kanssa. Esimerkiksi psykososiaaliset ongelmat ovat molemmilla yleisiä.

Poliittisen motiivin puuttumisenkin kanssa on vähän niin ja näin. Useiden kouluampujien manifestit sisältävät suoranaista yhteiskuntakritiikkiä. Jokelan kouluampujan tiedetään lisäksi olleen vuosia kiinnostunut poliittisista ideologioista. Useissa yksin toimivien terrorismia koskeissa tutkimuksissa koulusurmat sisällytetäänkin osaksi ilmiötä.

Terrorismin tutkijat ovat tunnistaneet Suomesta monia muitakin terroritekoja. On pidettävä mielessä, että akateemisessa tutkimuksessa sanaa ”terrorismi” käytetään eri merkityksessä kuin julkisessa keskustelussa. Tuomitsemisen sijaan sillä kuvataan tietynlaista teko tapaa, jossa olennaista on pyrkimys aiheuttaa väkivallalla (uhkaamisella) psykologisia reaktioita laajassa joukossa ihmisiä ja siten ajaa jostakin poliittista tai uskonnollista tarkoituksesta.

Tärkeimmästä terrorismitietokannasta Global Terrorism Databasesta löytyy useita Suomessa tapahtuneita iskuja, vaikka Suomi on niiden maiden joukossa, joista on tilastoitu vähiten iskuja maailmassa. Jokelan koulusurman lisäksi tietokantaan on listattu myös esimerkiksi vastaanottokeskuksiin tehtyjä iskuja syksyltä 2015 ja keväältä 2016. Vastaavia iskuja tehtiin samoihin aikoihin myös muissa Euroopan maissa, ja myös näitä on kirjattu tietokantaan. Monissa tapauksissa vastaanottokeskuksien tekijästä ja motiivista ei ole varmaa tietoa, mutta joukossa on esimerkiksi Petäjavedellä keväällä 2016 tehty isku, josta tuomittu kertoi motiivikseen Suomen maahanmuuttopolitiikan vastustamisen.

Miksi sitten esimerkiksi Jokelan koulusurmaa tai Petäjaveden tapausta ei ole pidetty suomalaisessa julkisessa keskustelussa terrorismina? Osaselitys on siinä, että kyse ei ollut ääri-islamistisesta terrorismista. Lisäksi on hyvin tiedossa se, että terrorismi-sanaa käytetään helpommin ”muista” kuin ”meistä”.

Näistä tekijöistä ei ole kuitenkaan yksin selittämään termivalintoja. Kutsuttiinhan turkistarhaiskuja terrorismiksi, vaikka ne eivät vastanneet erityisen hyvin sen ajan kuvaa tyypillisestä terrorismista ja olivat ”meidän” tekemiä.

”Terrorismin” käsitteen käyttöä katsotaan hyvin yleisesti ohjaavan näkemykset teon oikeutuksesta. Terrorismiksi kutsutaan vain sellaisia tekoja, joita ei olla valmiita tukemaan. Terrorismi-sanan käytöstä pidättäytymistä Suomessa voi tuskin kuitenkaan tulkita merkiksi tekojen ja niiden tavoitteiden tukemisesta, vaikka esimerkiksi polttopulloiskuille on löytynyt ymmärtäjiäkin.

Terrorismiksi ei kutsuta kaikkea tuomittavana pidettävää väkivaltaa, jota voisi teko tapansa puolesta luontevasti kuvata sellaiseksi. Sanan mukana kulkee muitakin merkityksiä ja oletuksia kuin tuomittavuus ja ajatus pe-lottelusta väkivallan avulla.

Terrorismista puhuminen on usein vähintään yhtä paljon keskustelua siitä, mitä pitäisi tehdä kuin mitä on tapahtunut. Teon kutsuminen terrorismiksi on tarkoituksenmukaista erityisesti silloin, kun vaaditaan turvallisuustoimien tiukentamista. Terrorismi kehystää teon ennen kaikkea turvallisuusongelmaksi ja tekee teon taustojen tarkastelusta toissijaista.

Tämä auttaa käsittämään, miksi turkistarhaiskuista puhuttiin terrorismina. Sana esiintyy yleisimmin turkistarhaajien sekä heidän oikeuksiaan puolustavien poliitikkojen puheissa ja aivan erityisesti silloin, kun peräänkuulutettiin poliisin voimakkaampaa puuttumista ja korvauksia turkistarhaajille aiheutetuista vahingoista.

Sen, että tekoa ei kutsuta terrorismiksi, voi tulkita tästä näkökulmasta niin, että tapausta seuranneessa keskustelussa ei ole esitetty ratkaisumalleja, joiden perusteissa terrorismin käsitteen käytöstä sen kaikkine oheismerkityksineen olisi ollut hyötyä. Esimerkiksi kouluampumisten jälkeen keskustelu kohdistui koulujen turvallisuustoimien kiristämisen sijasta mielenterveyspalveluiden ja yhteisöllisyyden ongelmiin. Vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen on mieluummin annettu mennä vähällä huomiolla kuin tehty niistä isoa numeroa.

Kamppailu siitä, mitä pitäisi tehdä, on vähintään osasy sille, miksi kaikki eivät edelleenkään purematta niele Turun puukotusten luonnehtimista terrorismiksi. Terrorismista puhumista on kyseenalaistettu etenkin silloin, kun on kritisoitu perus- ja ihmisoikeuksien ka-ventamista terrorismin torjunnan nimissä.

Isommassa kuvassa ”terrorismin puuttumisen” voi nähdä myös identiteettikysymyksenä. Suomea on totuttu pitämään kansainvälisistä konflikteista sivussa olevana lintukotona. Tämä kuva on helpompi säilyttää, jos väkivalta kehystetään henkilökohtaisista syistä johtuviksi yksittäistapauksiksi.

Kirjallisuus

Leena Malkki & Daniel Sallamaa, To Call or Not to Call It Terrorism: Public Debate on Ideologically-Motivated Acts of Violence in Finland, 1991–2015. *Terrorism and Political Violence*, ilmestyy keväällä 2018.